

IN SUBSEQUENTES
**VENERABILIS HILDEBERTI EPISTOLAS
 MONITUM.**

Com jam prolixè satis in nostra generali ad venerabilis Hildeberti Opera præfatione de ejus epistolarum præstantia et dispositione prælocuti fuerimus, hoc unum, lector benevole, te monitum volumus: quod cum ex tredecim aut amplius manuscriptis codicibus quibus ad illarum recensionem usi sumus, nullum invenerimus, in quo non diversimode ab aliis forent ordinatæ, indiscriminatimque collocatæ, nos ad celebriorum in pari casu scriptorum imitationem, illas in varias classes pro argumentorum varietate e nonnullorum eruditorum consilio duximus redigendas, in hoc præcipue doctissimi et nunquam satis venerandæ memoriæ R. P. Jacobi Sirmondi vestigia sectati, qui in evulgandis Petri Cellensis epistolis, quas cum in mss. invenisset permistim positas, in novem libros ad majus lectoris commodum distribuit. Sic et nos Hildeberti epistolas in tres libros distinguendas esse necessarium duximus. Præibunt igitur in libro I quæ pietatem Christianam et vitam Asceticam, sive (ut Hildebertus ipse sæpius loquitur) contemplativam spectant; succedent in libro II quæ ad dogmata catholica, seu disciplinam ecclesiasticam pertinent; subsequenter demum in libro III quæ meram inter amicos familiaritatem, et honestam urbanitatem exprimunt. Ne vero nobis vitio vertatur hæc illarum veteris ordinis mutatio, quæ nonnullam lectoribus molestiam posset facere, præterquam quod ad marginem cujusque epistolæ veterem ordinem referimus his signis al. 2, alias 3, etc., illarum hic proferimus indicem, in quo uniuscujusque veterem ordinem, et novum illi a nobis recenter assignatum notavimus. Illas autem omnes ordine chronologico, quantum e variis illius sævi historiis, eventibus et conjecturis nobis assequi datum est, ad publicam utilitatem disponere curavimus.

ORDO EPISTOLARUM VEN. HILDEBERTI.

LIBER PRIMUS. — *Morales seu asceticæ.*

<i>Annus cujusque circiter epistolæ</i>	<i>Ordo Novus.</i>		<i>Ordo vetus.</i>
1100	1	Willelmo de Campellis.	1
1100	2	S. Anselmo Cantuar. Ant.	8
1101	3	Adelæ comitissæ.	25
1101	4	Adelæ comitissæ.	71
1102	5	Agueti viduæ.	63
1104	6	Adelæ comitissæ.	41
1110	7	Mathildi Anglorum reginæ.	15
1110	8	Amico seu Willelmo de Campellis,	47
1111	9	Mathildi reginæ Anglorum.	16
1112	10	Ad Agnetem viduam.	81
1115	11	Monachis, ut putatur, Vindocinensibus	61
1121	12	Henrico I regi Anglorum.	59
1121	13	Puellæ conversæ.	57
1123	14	Adelæ reginæ Anglorum.	62
1123	15	Comiti Andegav. Fulconi Richino.	59
1128	16	Diviti cuidam improbo.	33
1129	17	Ad amicum desolatam consolatoria.	Nova.
1130	18	Adelæ reginæ Anglorum.	70
1131	19	Mouiali confortatio.	Nova.
<i>incerti temporis.</i>	20	Monachis sancti Cuthberti. Eadem bis seu eodem numero, sed aliter.	11
<i>inc. temp.</i>	21	Athalissæ reclusæ.	36
<i>inc. temp.</i>	22	Guillelmo abbati Sancti Vincentii.	37
<i>inc. temp.</i>	23	Eidem, ut putatur, abbati.	Nova.
<i>inc. temp.</i>	24	Cuidam amico Ecclesiæ benefactori.	Nova.
<i>inc. temp.</i>	25	De amore Dei, et amore mundi.	Nova.
		<i>De conversatione tua.</i>	
		<i>Flabellum misi tibi.</i>	
		<i>Absentia mariti.</i>	
		<i>Quoties quæ circa te sunt.</i>	
		<i>Egredien i tibi.</i>	
		<i>H. A. suæ dominæ.</i>	
		<i>Gratular honori tuo.</i>	
		<i>Sanctæ conversationis.</i>	
		<i>Difficile est discrete.</i>	
		<i>Confidimus in Domino.</i>	
		<i>Apostolicis erudimur.</i>	
		<i>Cum bene multis imperes.</i>	
		<i>Gaudium mihi exuberat.</i>	
		<i>Cum susceperis hanc epistolam.</i>	
		<i>Ad memoriam B. Jacobi.</i>	
		<i>Doteo, frater mi.</i>	
		<i>Quanto desiderio.</i>	
		<i>Transfretare tibi.</i>	
		<i>Celebre solatium est.</i>	
		<i>Hildeb. Cenom. h. minister Algaro priori.</i>	
		<i>Consideranti mihi votum tuum.</i>	
		<i>Usu pariter et necessitate.</i>	
		<i>Si vera sunt quæ de commisso.</i>	
		<i>Salutare est cunitatem.</i>	
		<i>Inter amorem hujus mundi.</i>	

LIBER SECUNDUS. — *Quæ de Dogmatibus, Disciplina et Ritibus,*

Annus Christi.	Ordo opus			Ordo Verus
1093	1	G. archidiacono.	<i>Si fides auctoritati non subtrahitur.</i>	17
1098	2	Sagiensi episcopo Serloni.	<i>Iterare clamorem continuata nos injuria.</i>	7
1098	3	Ad episcopum M.	<i>Antegavensem pro te convenimus.</i>	35
1098	4	Taronensi archiepiscopo Ranulfo.	<i>Petitio vestra qua vocumur.</i>	9
1098	5	Rayualdo Andegavensi.	<i>Pauca bene frater habeo adversum te.</i>	12
1098	6	Eidem.	<i>Fama est episcopos.</i>	13
1099	7	Sagiensi episcopo Serloni.	<i>Audivimus et valde lætati sumus.</i>	9
1100	8	Joanni et Benedicto.	<i>Sicut frequens tribulationum.</i>	49
1100	9	Anselmo archiepiscopo.	<i>Familiare est sapienti tolerare.</i>	21
1103	10	Priori Carnotensi.	<i>Non potuit ad nos.</i>	6
1102	11	S. Anselmus ad Hildebertum.	<i>Anselmus servus Ecclesie Cantuar.</i>	addita.
1102	12	Rogero Salisberiensi episcopo.	<i>Virtuti gratulor cui.</i>	3
1103	13	Hildebertus S. Anselmo.	<i>Et dies lætus et vultus.</i>	22
1103	14	Rothomagensi archiepiscopo.	<i>Sicut sanctitatis vestre pagina.</i>	34
1110	15	Abbati Cluniacensi F. Pontio.	<i>Promissam beatitudinis tuæ.</i>	64
1110	16	Prænestino episcopo.	<i>Zelum Dei habes.</i>	45
1110	17	Omnibus episcopis H. vinctus Christi.	<i>Feliciter sunt miseri.</i>	39
1110	18	Dei gratia Sagiensi episcopo Rabotio.	<i>Crevisimus ignorare te.</i>	40
1112	19	Andegavensi episcopo.	<i>Sacerdos presentium lator.</i>	44
1112	20	Abbati Ebronensi.	<i>Semper fuit opus.</i>	74
1111	21	Apologetica pro Paschali papa.	<i>In lacrymis effluant eorum oculi.</i>	Nova.
1111	22	Pro eodem.	<i>Nunquam felicius.</i>	Nova.
1112	23	Adversus hæreticum Henricum.	<i>In regno quidem nullus.</i>	51
1112	24	Omnibus archiepiscopis pro Cypr. et Petro.	<i>Presentium latores Cyprianus.</i>	78
1113	25	D. G. Eugolismensi episcopo.	<i>Est opus nos abbas q. d. Ebron.</i>	38
1113	26	R. Andegavensi.	<i>Ne vel deesse justitiam.</i>	42
1118	27	Mamorieusi episcopo.	<i>Plerumque fit ut ex præscriptis.</i>	48
1119	28	Girardo episcopo.	<i>Potestati cedit ad gloriam.</i>	50
1124	29	Reverendissimo ac beatissimo Clarom. ep. Aymerico.	<i>Melius me cucurristis.</i>	58
1127	30	Honorio summo pontifici.	<i>Beatitudini vestre, reverendissime Pater.</i>	65
1127	31	Ad suffraganeos Britannias.	<i>Honorius ep. servus servorum Dei.</i>	66
1127	32	Honorio II pro canonicis S. Martini.	<i>Non paucis declaratur privilegiis.</i>	13
1128	33	Eucyclicæ, de gravaminibus sibi illatis.	<i>In adversis nonnullum solatium est.</i>	75
1128	34	Ad legatum apostolicum G.	<i>Ad vestrum, beatissime præsul.</i>	Nova.
1128	35	Honorio II.	<i>Justum est eos spem dereliquisse.</i>	Nova.
1128	36	Honorio II.	<i>Non dubitamus contumeliam de.</i>	Nova.
1128	37	D. G. sanctissimo Patri Honorio II.	<i>Fuctum est, beatissime Pater, quod a nobis.</i>	68
1128	38	Honorio D. G. reverendissimo Patri suo.	<i>Quantis tribulationum turbationibus.</i>	67
1128	39	Amico Romano pro Radulpho decano.	<i>Usu pariter et necessitate.</i>	Nova.
1129	40	Honorio II de conjugio H. de Credone.	<i>Litteras ad nos, beatissime P. vestras.</i>	Nova.
1129	41	D. G. excellentissimo Honorio.	<i>Philosophus ait: colere officiis.</i>	82
1130	42	Honorio reverendissimo Patri pro Fontebaldo.	<i>Et relatione plurimorum.</i>	69
1130	43	Aymerico Clarom. episcopo.	<i>Sicut parvitatem meam vestra.</i>	60
1131	44	Saucti Bernardi ad Hildebertum.	<i>Magno sacerdoti ex excelso in verbo.</i>	addita.
1131	45	<i>Quæ vivunt: Fragmentum est Epistolæ sancti Hieronymi ad Demetriadem, ideo explodenda.</i>	<i>Hieronymi ad Demetriadem, ideo explodenda.</i>	79.
1131	46	D. G. excellentissimo regi Anglorum H. I.	<i>Expectans expectavi misericordiam.</i>	Nova.
1131	47	Honorio II conquestoria.	<i>Sicut de charissimo Patre filius.</i>	Nova.
inc. temp.	48	Willelmo archidiacono.	<i>Fratrem illum quem diaconatum.</i>	14
inc. temp.	49	Abbati ut misericors sit.	<i>Pascha Domini est; in eo et Israel.</i>	54
inc. temp.	50	G. abbati.	<i>Confrater et filius noster G.</i>	23
inc. temp.	51	Superioritatem abdicare volenti.	<i>Sicut reprimuntur presumptionis.</i>	46
inc. temp.	52	G. presbytero.	<i>Reos tormentis afficere.</i>	30
inc. temp.	53	Exceptiones juris.		58

LIBER TERTIUS. — *Indifferentes seu urbanæ.*

inc. temp.	1	Ranulpho episcopo Dunelmensi.	<i>Credidi me peccatum in plures.</i>	Nova.
1101	2	Adelæ comitissæ Blesensi.	<i>Attritæ frontis est egritas.</i>	10
1102	3	Clarembaldo Exoniensi canonico.	<i>Timeo, charissime frater, timeo.</i>	53
1102	4	S. Sagiensi episcopo.	<i>Scimus quidem, beate præsul.</i>	76
1105	5	Episcopo R.	<i>At nos usque decurrit.</i>	29
1107	6	Anselmo Cantuariensi arch.	<i>Commeantium raritas facit ut.</i>	5
1107	7	Abbati Cluniacensi.	<i>Maximum dico atque habeo.</i>	24
1107	8	Adelæ comitissæ Blesensi.	<i>Absentia mariti laboriosior.</i>	26
1107	9	Episcopo Belvacensi.	<i>Ad vatorum plenitudinem.</i>	58
1107	10	Ad S. Romæ reversum.	<i>Et vultum et diem.</i>	28
1112	11	Mathildi Anglorum reginæ.	<i>Ad illius stare dexteram.</i>	10
1113	12	M. reginæ.	<i>Locorum vel temporis incommoda.</i>	43
1120	13	H. regi Anglorum.	<i>Benedictus Dominus Deus Israel.</i>	32
1120	14	M. Alie H. regis.	<i>Nota loquor et usu frequenti.</i>	73
1122	15	Reginaldo B. Augustini monacho.	<i>Malchum tuum occupatus.</i>	Nova.

1124	16	G. episcopo.	<i>Pro Guillelmo tuo, Pater sancte.</i>	4
1125	17	A. subdecano.	<i>Fuere qui dicerent.</i>	77
1130	18	Abbati Claravallensi S., sc. Bernardo.	<i>Balsamum ex odore suo.</i>	72
1130	19	Sancti Bernardi ad Hildebertum.	<i>Bonus homo. De bono thesauro.</i>	addita.
1130	20	Henrico I regi Anglorum.	<i>Suo benefactori et Domino.</i>	Nova.
1130	21	Guillelmo abbati S. Vincentii.	<i>Pis et sancta devotionis esse.</i>	Nova.
1131	22	Archidiacono Nantonensi.	<i>Justum est ut adverso.</i>	2
inc. temp.	23	F. decano.	<i>Præter officium est quousque</i>	27
inc. temp.	24	Officiali cuidam Romanæ curiæ.	<i>SUCCESSISSE CONFITEBOR.</i>	Nova.
inc. temp.	25	Amico s. iocitanti quid.	<i>Totum te mihi significasti.</i>	Nova.
inc. temp.	26	Amico amicitiam.	<i>Si bene tibi est.</i>	Nova.
inc. temp.	27	Amico gratulatoria.	<i>Jocunditas mihi ex exultatio.</i>	al. in 60
inc. temp.	28	Cuidam episcopo.	<i>Purris nostris.</i>	Nova.
inc. temp.	29	Lectus pro amico defuncto.	<i>Plerumque obrepit humanis.</i>	Nova.
inc. temp.	30	Wili. D. G. Wincestrensi episcopo.	<i>In me mihi bene complacuit.</i>	Nova.
inc. temp.	31	Cuidam episcopo F. S. Anasimo.	<i>Etsi quantas debemus.</i>	Nova.
inc. temp.	32	Fri. R. O. Sal.	<i>Precor te, charissime frater.</i>	Nova.
inc. temp.	33	Fratri Fr. F. O.	<i>Quando in feriis Pentecostes.</i>	Nova.
1099	34	Urbano II.	<i>Sanctissimo Patri suo V. Cenom.</i>	Nova.
Circa. an.				Nova.
1125	35	Ad Turatium Eborac.	<i>Non facile de amico diffidere.</i>	Nova.
inc. temp.	36	Marbodo D. G. Vener. Redon. episcopo.	<i>De muliere quæ decumbenti.</i>	Nova.
inc. temp.	37	R. venerabili magistro I.	<i>Sententiam quam rogastis.</i>	Nova.
inc. temp.	38	Amico cuidam.	<i>Salutem et obsequiorum.</i>	Nova.
inc. temp.	39	Ad ignotum quemdam.	<i>Salutem et pietatem.</i>	Nova.

DIPLOMATA.

1098	1	Abbati S. Albini pro ecclesia sancti Audoni.	<i>Quoniam ipsius veritatis.</i>
1098	2	Charta Hildebert. in gratiam Majoris Monasterii pro ecclesia de Lupinaco.	<i>Notum fieri volumus futuris.</i>
1124	3	Auctoramentum Hildeberti in gratiam Majoris Monasterii, pro donatione ecclesie de Meduana a Roberto Pavone.	<i>Cum multis hujus sæculi.</i>
1125 post	4	Confirmatio jurium et possessionum monasterii Ebronensis per Hildebertum.	<i>Quandiu pastoralem curam.</i>
1125 post	5	In gratiam monasterii S. Vincentii Cenom. Hildebertus Guidoni episcopo pro dono Herberti.	<i>In memoria habemus quod.</i>
1125	6	In gratiam ejusdem; Hildebertus Guidoni pro vineis Josberti archidiaconi.	<i>A memoria vestra non credimus.</i>
	7	Donum de ecclesia S. Georgii de Nemore.	<i>Nemo qui nesciat.</i>
	8	Litteras de ecclesiis de Meduana et de Saccio.	<i>Justis petitionibus.</i>
	9	In quibus casibus impignorari possint ornamenta ecclesie.	<i>Qui conservand.</i>
	10	Instrumentum de concordia facta inter cenomanenses canonicos S. Juliani et monachos S. Vincentii.	<i>Sicut totius.</i>
	11	Diploma pro monast. S. Victoris Cenomano.	<i>Quantis quibusque.</i>
	12	Privilegium pro Majori Monasterio.	<i>In nomine.</i>